

dövastidning

4:2018

TOLKEXTRA:

- arbetslivstolkningen utökas
- sämre arbetsvillkor för tolkar
- porträtt av Jonas Carlsson

T-Meeting överallt

Ring med T-Meeting!

T-Meeting används överallt. Välj klassiska TM eller nya TERA. T-Meeting följer standarden för Total Konversation. Den gör att det går att ringa mellan alla som följer samma standard. Det går att använda förmedlings-tjänster för döva och hörselskadade.

För oss är det viktigt att alla kan kommunicera på lika villkor. De flesta ringer med T-Meeting!

TM - För dig som bryr dig om bildkvalitet

TM är i utvecklingens framkant med överlägset flest användare. TM har realtidstext och fungerar även för texttelefoni. T-Meeting vet att du endast nöjer dig med bästa kvalitet och med TM får du alltid en produkt som ger dig bästa möjliga bild och ljud. TM finns för läsplattor, mobiltelefoner och datorer.

Hur skaffar jag T-Meeting?

T-Meeting är hjälpmedel. Landstingen och regionerna är skyldiga att erbjuda hjälpmedel om man behöver det i vardagen. Hur det sker och vilka regler som finns beror på var man bor.

Behöver man T-Meeting i sitt arbete är det genom Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen ansökan av hjälpmedel sker.

TERA - För dig som även vill kommunicera via text

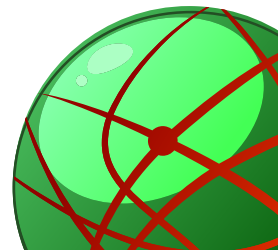
TERA har samma bildtelefonfunktioner och IP-text-telefoni som i TM. TERA kan alltså ringa vanliga bildtelefonsamtal på samma sätt som TM med direkt till en annan bildtelefon eller via en förmedlingstjänst. Självklart med samtidig bild, ljud och text.

Utöver detta finns den automatiska tolken som översätter tal-till-text / text-till-tal i vanliga telefonsamtal. TERA möjliggör även användning av telefonitjänster som förutsätter tonval och återuppringning, exempelvis 112, 1177, bank och företag. TERA har även Ring Direkt: Du får ett eget telefonnummer som ser ut som alla andras. TERA finns idag för läsplatta och mobiltelefon.

Många döva och hörselskadade som behöver, har fått TERA som hjälpmedel hemma eller på arbetet.

Vill du veta mer om T-Meetingfamiljen, kontakta ditt landsting eller bjud in oss till din förening! Du kan också se exempel på vår Facebook-sida. Följ oss där så får du alltid senaste nytt!

T-MEETING
We make it possible!

Världens roligaste yrke kan vara underbetalt

Många teckenspråks- och dövblindtolkar som jag träffat säger att de har världens roligaste yrke. Inget uppdrag är det andra likt. De reser kors och tvärs i landet och världen, träffar nya människor, får tillgång till platser de annars aldrig får besöka som privatpersoner, och lär sig hela tiden nya tecken och ord. Och nya ämnen om de nu kommer ihåg vad de just tolkat. Just det att de trivs med sina jobb, är nog en av de främsta anledningarna till att de gärna stannar kvar på sina arbetsplatser. Detta trots att de har lägre löner än bibliotekarier och kommunikatörer. Det har en undersökning visat – läs mer på **sidorna 6-7**. Flera som DT intervjuat befarar att om ett lönelöft inte sker inom överskådlig framtid, minskar antalet tolkar. Det äventyrar därmed vår möjlighet till delaktighet i samhället. Frågan är hur länge till våra brobyggare kan acceptera sina löner och tycker att de har världens bästa jobb.

I det här numret har vi ytterligare två tolkrelaterade artiklar. Den ena handlar om att regeringen har beslutat att ge 15 miljoner kronor extra per år under tre år till landets tolkcentraler. De pengarna är avsedda för utökad arbetslivstolkning. Men det är fortfarande oklart vad det egentligen innebär för oss tolkanvändare. Läs mer på **sidorna 4-5**.

Den andra rör en av Sveriges mest ansedda teckenspråkstolkare, Jonas Carlsson. För tre år sedan fick han en stroke. Livet blev upp- och-ner-vänt för honom. DT har fått en intervju med honom om tiden före och efter strokeanfallet – bläddra till **sidorna 16-18**. Det visar hur skört livet kan vara. Men också hur det inger hopp.

Trevlig läsning! På återseende i nummer 5 och på dovastidning.se.

NICLAS MARTINSSON
REDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE

innehåll

Hård kritik mot tolksatsning	4
Tolkarnas tuffa arbetsvillkor	6
I korthet	8
Ingela Holmströms DO-anmälan	9
DT besöker Norrbotten	10
6 frågor med Josette B. Mingo	11
Nordisk döv kulturfestival	12
Porträtt: Jonas Carlsson	16
Bokrecension/friskola	19
Förbundsnytt	20
Unga dövas zon	22
Seniornytt	24
Insändare	25
Filip Burmans krönika	26

TIDSKRIFT FRÅN SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

Nr 4/2018

Fredrik Schreiber gav ut det första numret av DT i Lund den 6 juni 1891 med skraddaren Ola Zommarin som förläggare.

Manusstopp: Utgivning:
Nr 5: 5/10 25/10
Nr 6: 23/11 13/12

REDAKTION:
Dövas Tidning
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg
redaktionen@dovastidning.se

Redaktör och ansvarig utgivare:
Niclas Martinsson
073-833 30 60 (sms)
niclas.martinsson@dovastidning.se
Layout: Niclas Martinsson & Linda Stål
Korrektur: Helena Fremnell
Omslagsbild: Tomas Kold
Form: Formligen.se

**PRENUMERATION/
UTEBLIVEN TIDNING:**
Kontakta
prenumeration@dovastidning.se
Prenumerationspris: 300 kr/år

Facebook: facebook.com/dovastidning
Twitter: @dovastidning

ANNONSER:
Kontakta
annons@dovastidning.se
070-241 53 75 eller 073-056 21 69

Vid föreningsannonsering,
kontakta redaktionen.

Upplaga: 5000 ex
Tryck: Augusti 2018
Carlshamn Tryck & Media ab
ISSN 1402-1978

dovastidning.se

Tolken på bilden har inget med artikeln att göra.

Utökad arbetslivstolkning:

Regeringen får hård kritik för sin tolksatsning

Landets tolkcentraler får upp till 15 miljoner extra i statsbidrag per år under tre år. De ska användas till utökad arbetslivstolkning. Det har regeringen beslutat. Men satsningen får hård kritik av döv- och hörselorganisationerna. De menar att pengarna slängs i sjön. Det är inte heller klart om alla tolkcentraler tänker ansöka om att ta del av miljonsatsningen, enligt uppgift till DT.

I juni beslöt regeringen att skjuta till 45 miljoner kronor fördelat på tre år. De är öronmärkta för utökad arbetslivstolkning och går till de 21 landstings-/regiondrivna tolkcentralerna.

Den tolkning som landets tolkcentraler sysslar med kallas vardagstolkning. Du kan till exempel få tolk till bröllop, läkarbesök och arbetsplatsträff. Men när du behöver tolk för att kunna utföra ditt arbete, ses det i regel inte som vardagstolkning.

SDR har dock genom åren fått erfara att landets tolkcentraler gör olika bedömningar. Det är att vissa tolkuppdrag, där tolkanvändare utför sitt arbete, ändå ses som vardagstolkning.

Om det inte klassas som vardagstolkning, får din arbetsgivare istället stå för tolkkostnaden. Arbetsförmedlingen kan dock träda in och täcka kostnaden upp till 60 000 kronor per år (eller 120 000 för egenföretagare).

Nu vill regeringen stärka tolkanvändares ställning på arbetsmarknaden. Därför satsar de 15 miljoner kronor extra per år under tre år och därefter görs en utvärdering.

Men pengarna slängs i sjön, skriver SDR och sex andra döv- och hörselorganisationer, t.ex. HRF och FSDB, i ett gemensamt öppet

brev till ansvarig minister Lena Hallengren (S). De kritiserar regeringens beslut då det inte är förankrat hos dem. Och de är också besvikna på att beslutet är luddigt om exakt vad pengarna ska användas till. Därmed kan landstingen fortsätta att göra egna tolkningar.

I beslutet står det "... utförande av arbetsuppgifter av särskild betydelse, t.ex. mer kvalificerade uppgifter eller uppgifter som innebär ytterligare utvecklingsmöjligheter för den enskilde".

Vad innebär "arbetsuppgifter av särskild betydelse"? Vilka arbetsuppgifter som helst eller bara vissa arbetsuppgifter som man kan få tolk till?

Döv- och hörselorganisationerna hade också velat se en försöksverksamhet i ett eller flera landsting eller hos Arbetsförmedlingen, för att ta reda på hur det verkliga behovet av tolk i arbetslivet kan se ut, skriver de i sitt öppna brev. Därefter kan försöksverksamheten utvärderas och resultera i en reformerad tolktjänst som är likvärdig i hela Sverige och som innebär en ingång för tolkanvändare istället för flera som i dag. Och det allmänna ska stå för tolkkostnaden, inte arbetsgivaren. Det förslaget har de presenterat för regeringen, men de känner att regeringen ignorerat dem.

DT tar kontakt med Magnus Sjögren, ordförande för Talför (Tolkcentralernas arbetsledarförening vilken tolkcentralernas chefer är en del av) och till vardags verksamhetschef för Tolkcentralen i Örebro.

Han anser också att det är olyckligt att pengarna inte används till ett pilotprojekt i utvalda landsting eller hos Arbetsförmedlingen. Vidare är han kritisk mot att pengarna fördelas enligt samma

modell för årliga statsbidrag som landets tolkcentraler får för vardagstolkning.

– Stockholms tolkcentral får t.ex. tre gånger mer än Örebro. Det är orättvist, säger Magnus Sjögren.

Förra året hade Stockholm drygt 1950 tolkanvändare och Örebro nära 1300.

Han säger samtidigt att det dock är positivt att regeringen gör något åt situationen för tolkanvändare på arbetsmarknaden. Region Örebro län kommer att ansöka om att få drygt 1,2 miljoner kronor per år under tre år.

Alla som behöver tolk för att kunna utföra sitt arbete ska kunna beställa tolk hos Tolkcentralen i Örebro. Alltså ska Tolkcentralen där inte göra någon bedömning vilken arbetsuppgift som är "av särskild betydelse".

– Det avgör arbetstagaren/-givaren själv, inte vi, säger Magnus Sjögren.

Det gäller så länge pengarna räcker och tillgängliga tolkar finns.

Som Talför-ordförande säger han att det inte är säkert att alla tolkcentraler kommer att ansöka om att ta del av miljonerna. Det kan till exempel bero på om en tolkcentral har tillräcklig kapacitet att klara av det utökade uppdraget.

DT kontaktar fem av landets tolkcentraler vid den här pressläggningen i augusti.

Tolkverksamheten i Västra Götalandsregionen svarar att de planerar att ansöka. Ett formellt beslut krävs av förvaltningsstyrelsen. Det är inte klart hur de ska tolka regeringens beslut.

Verksamhetschef Helén Holmström svarar för Tolkcentralen i Region Skåne:

– Beslutet kom plötsligt och ganska nyligen så vi har inte ännu hunnit ta ställning till hur vi ska förhålla oss till det. Vi behöver helt enkelt ta reda på lite mer innan vi kan svara på hur vi kommer att agera.

Tolkcentralerna i Stockholm, Uppsala och Västerbotten meddelar att de inte har fattat beslut än.

För SDR och de andra döv- och hörselorganisationerna kom regeringens beslut också som en överraskning. De hade väntat sig att ha ett möte med regeringen via arbetsmarknadsdepartementet i augusti och diskutera hur satsningen på arbetslivstolkning kunde utformas. Det var känt redan förra året att regeringen skulle göra en budgetsatsning, men inte på vad. Den 20 juni meddelade socialdepartementet plötsligt att de skulle skjuta till 45 miljoner kronor till alla landsting.

Vad tänker SDR göra den närmsta tiden?

– Vi kommer att arbeta på flera fronter. En av dem är att vi ska trycka på att de kvarstående 30 miljonerna av satsningen de två sista åren istället går till en försöksverksamhet hos Arbetsförmedlingen gentemot socialdepartementet och arbetsmarknadsdepartementet, svarar Isabella Hagnell, generalsekreterare för SDR.

DT kommer att ta fram en lista på vilka tolkcentraler som sökt och hur de i så fall tolkar regeringens beslut. Håll utkik på dovastidning.se när listan finns att läsa. **TEXT: NICLAS MARTINSSON**

FOTO: LASSE HEJDEBERG/HRF

Hallå där, Lena Hallengren (S), barn-, jämställdhets- och äldreminister. Hur ser du på den kraftiga kritiken från döv- och hörselorganisationerna?

– Jag vet att de har haft en annan idé om hur pengarna borde användas och jag förstår att de är besvikna att det inte blev så. Jag är också medveten om att 45 miljoner inte löser frågan om

tolktjänst i arbetslivet, men det är viktigt att inte låta det bästa bli det godas fiende. 45 miljoner är ingen liten summa pengar och kommer att göra skillnad.

Enligt döv- och hörselorganisationerna körde ni över dem. Varför förankrade regeringen inte beslutet hos dem först?

– Jag tycker att det är jättesynd att de känner så för vi har haft flera möten med dem där vi från regeringens sida varit tydliga med att det inte är aktuellt att gå vidare med just deras specifika förslag. Och vi har samtidigt varit tydliga med att vi ville ha input och en öppen diskussion om andra förslag och vägar framåt.

Någon chans att ni gör om satsningen till nästa år?

– Jag kan lova att vi kommer göra mer för att förbättra arbets-situationen för personer med hörselnedsättning. Som det är i dag så kan människor inte bidra fullt ut och viktig kompetens slösas bort.

TEXT: NM FOTO: KRISTIAN POHL/REGERINGSKANSLIET

HAR DU NÅGOT ATT BERÄTTA?

maria@teckenbro.com

Dövas Kulturarv

Skollivet i Örebro län på 1900-talet

Tolken och de andra personerna på bilden har ingen koppling till den här artikeln.

Tolkar tjänar sämre och utsätts för hot

Teckenspråks- och dövblindtolkar har lägre löner än bibliotekarier och kommunikatörer. En av tre tolkar har blivit utsatta för hot någon gång. Tolkar upplever inte alltid att de får komma väl förberedda till sina uppdrag. Det visar en unik rapport som fackförbundet DIK tagit fram i samarbete med Sveriges Teckenspråkstolkars Förening (STTF).

Sverige har drygt 500 teckenspråks- och dövblindtolkar. 205 av dem har ingått i rapporten.

STTF:s ordförande Angelica Grann säger att rapporten är efterlängtd.

– Vi är en liten yrkeskår och förening och har inte resurser att göra egna omfattande undersökningar. Därför är vi mycket glada över att DIK tagit sig an den här rapporten och kan bekräfta det vi redan vet men inte kunnat fastställa tidigare.

Rapporten spänner sig över flera områden. Ett av dem är lön. DIK:s lönestatistik visar att teckenspråks- och dövblindtolkar som är medlemmar hos dem har en medianlön på 28 550 kronor. Den lägsta lönen är 24 700 och den högsta 36 400. Enligt DIK tjänar tolkar mellan 2500 och 7000 kronor mindre än bibliotekarier och kommunikatörer.

Alla tolkar är inte medlemmar i DIK. Det finns dock en annan

lönestatistik från 2017 från landets tolkcentraler som inte är officiell eftersom några tolkcentraler saknas i statistiken. Den visar åtminstone att den lägsta lönen är 22 000.

Emma Björck och Lena Eklund är medlemmar i DIK och fackligt aktiva tolkar vid Tolkcentralen i Region Skåne. Där är den lägsta lönen drygt 22 000, enligt chefen Peter Farkas.

Vad anser ni om att tolkar har lägre löner än bibliotekarie och kommunikatörer?

– Det är olyckligt med tanke på att vi har upp till fyra års utbildning. Tyvärr värderas vårt yrke traditionellt lägre eftersom tolkutbildningen sedan många år tillbaka förläggs till folkhögskolan. Nu finns också en akademisk tolkutbildning (vid Stockholms universitet). Förhoppningsvis uppvärderas vårt yrke på sikt, säger Emma Björck.

Hon och kollegan Lena Eklund berättar att deras lokala DIK-förening har kämpat för att få högre löner men att det varit svårt för de är en så pass liten yrkesgrupp inom Region Skåne. Det är en stor brist på sjuksköterskor och psykologer, till exempel. Därför satsar regionen på att höja deras löner för att locka och behålla dem. Någon brist på tolkar finns direkt inte.

– Sedan finns det inte så många arbetsgivare att välja på. Och all tolkning är i princip skattefinansierad. När tolktjänster

upphandlas, pressas ofta priser neråt, som i sin tur innebär lägre löner, säger Lena Eklund.

Angelica Grann från STTF är inne på samma spår som Emma Björck och Lena Eklund.

Hon säger att en annan förklaring till det låga löneläget är att tolkbranschen är ett kvinnodominerat yrke. Hon är orolig för att om lönerna fortsätter att vara låga, riskerar tolkyrkets status att sjunka, färre personer söker till tolkutbildningen och erfarna tolkar slutar. Antalet tolkar riskerar att minska om inget görs åt lönerna.

– Samhället blir då mindre tillgängligt och jämställt. Det riskerar att stå samhället dyrt om hindren till att få utbildade tolkar blir allt fler, till exempel skulle det kunna leda till felaktiga läkarbedömningar som följd, säger hon.

Magnus Sjögren är ordförande för Tolkcentralernas arbetsledarförening, vilken tolkcentralernas chefer är en del av, och till vardags verksamhetschef för Tolkcentralen i Region Örebro län. Han ger samma förklaring som Emma Björck, Lena Eklund och Angelica Grann till varför löneläget ser ut som det gör.

En av de faktorer som styr lönebildningen enligt Magnus Sjögren är efterfrågan och tillgång. Tolkar är inte ett bristyrke på samma sätt som läkare och sjuksköterskor, till exempel. Men han säger att hans tolkcentral har en tydlig lönedifferentiering. En tolk kan påverka sin lön. Om hen är villig att bredda sin kompetens, kan hen få en högre lön.

På Tolkcentralen i Region Skåne kan en tolk exempelvis få 7000 kronor mer om hen är beredd att jobba när som helst på dygnet bara hen får sitt schema torsdagen veckan före kommande vecka. Emma Björck säger att även om det är en morot, sliter det på tolken att ha oregelbundna och obekväma arbetstider.

Hur skulle tolkarnas löner kunna höjas generellt?

– Som arbetsgivare får jag hänvisa till de fackliga förhandlingarna, svarar Magnus Sjögren som dock tror att på sikt kan lönerna höjas i och med akademiseringen av tolkyrket, när den akademiska tolkutbildningen blir allt mer etablerad (den startade 2014, hittills har två kullar studenter tagit examen).

Åsa Gustafsson, studierektor på avdelningen för teckenspråk vid Stockholms universitet och själv teckenspråkstolk, säger:

– Jag tror också att den akademiska utbildningen kommer att höja både status och lönen men det är sett över tid. Det kommer att ta minst 6 år till innan vi kan räkna med att se några sådana effekter på arbetsmarknaden, säger hon och fortsätter:

– Det är nödvändigt att lönerna ökar, annars kommer vi att få en stor tolkbrist inom en inte allt för avlägsen framtid. Jag tycker att det är viktigt att notera att tolkyrket är ett kvalificerat yrke som kräver mycket goda kunskaper både i språk och översättning. Det är viktigt att tolkyrket har den statusen för ingen vill väl att tolkar ska känna att yrket är ett kall där man ställer upp för att hjälpa döva. Den tiden måste vara förbi nu.

DIK, STTF, SDR, SDUF och DHB har skrivit en gemensam debattartikel på dagenssamhalle.se. De kräver att teckenspråkstolkyrket måste tillföras mer resurser av samhället om det ska vara fortsatt attraktivt.

På frågan vad SDR anser om de låga tolklönerna, svarar

Tolken på bilden har inget med artikeln att göra.

generalsekreterare Isabella Hagnell:

– Det är oacceptabelt och leder bland annat till flykt av tolkar från tolkyrket, vilket i slutändan drabbar tolkanvändare. Lönen måste motsvara den komplexitet som faktiskt finns i yrket.

Angelica Grann hoppas att dövrörelsen, som SDR är en del av, vill vara med och arbeta för att tolkarna ska få bättre löner och villkor. Det är en avgörande framtidsfråga. SDR:s Isabella Hagnell kommenterar:

– Vi samarbetar gärna organisationsöverskridande för att få till stånd förändringar, ett sådant exempel är att vi skrev under på en gemensam debattartikel på dagenssamhalle.se under våren. Vi fortsätter absolut i den riktningen.

Ett annat område som tagits upp i rapporten är att en av tre tolkar (28%) har blivit utsatta för hot någon gång.

– Det är hemskt. Många tolkar jobbar ensamma ute på fältet och är inte på sina fasta arbetsplatser. Tolkar är en utsatt grupp, säger Emma Björck.

Vilka hot kan tolkar bli utsatta för?

– Det är brett och kan vara allt från olämpliga kommentarer till otrygga miljöer, där risk för våld finns. Hot kan komma från både tolkanvändare och andra personer.

Ett exempel är väntrummet på psykiatriakuten nattetid. Där kan vad som helst hända. Ett annat exempel är när en tolk går till sin bil på parkeringen.

– Vi tolkar har ju tystnadsplikt. Det är viktigt att vi tolkar hela tiden diskuterar med våra arbetsgivare och hittar rutiner och strategier för hur vi kan känna oss trygga i otrygga miljöer, utan att rucka på tystnadsplikten, säger Lena Eklund.

Två andra områden som tas upp i rapporten är tid för planering och återhämtning, och möjlighet till fortbildning. Två av tre tolkar svarar att de alltid eller ofta ges tillräckligt med tid för planering. DIK konstaterar att särskilt de tolkar som är timarvoderade eller egenföretagare har svårare att hinna förbereda sig då de måste ta fler uppdrag för att ekonomin ska gå runt. Förberedelse är viktigt om tolkkvaliteten ska bli god, enligt facket.

Och rapporten visar att endast var tredje tolk har rätt till kompetensutveckling varje år. Och var femte tolk har inte rätt till fortbildning alls. Övriga får fortbilda sig, men inte varje år.

TEXT: NICLAS MARTINSSON FOTO: TOMAS KOLD

Jehovas vittnen får inte samla uppgifter om var döva bor

● Jehovas vittnen är kända för att komma hem till folk och predika. Bland döva har frågor väckts om hur Jehovas vittnen kan veta var de bor. 2013 förbjöd den finska staten samfundet från att samla in data under sina hembesök. Förbudet överklagades. JV menade att deras anhängares predikan var en privat religiös aktivitet och att anteckningar från hembesök var privata. Därför skulle de undantas EU:s dataskyddslag. Den finska domstolen vände sig till EU-domstolen för vägledning. EU-domstolen slog i juli fast att det inte var av privat karaktär. Därmed får Jehovas vittnen inte samla in personuppgifter utan samtycke, skriver Reuters.

Vinter-Deaflympics i Italien

● Det har varit oklart in i det sista om var vinter-Deaflympics 2019 ska äga rum. Nu står det klart att det italienska dövidrottsförbundet har anmält intresse för att arrangera mästerskapet i norra Italien. Den internationella dövsportskommittén ska ha ett tätt samarbete med det italienska dövidrottsförbundet fram till avtals-tecknandet i september. Efter det offentliggörs uppgifterna om exakt var mästerskapet ska äga rum. Kommittén meddelar att det i alla fall är utanför Milano och att tävlingarna går av stapeln i december 2019.

Förra vintermästerskapet utspelades i ryska Khanty-Mansiysk.

FOTO: STARBUCKS

Starbucks öppnar världens andra teckenspråkscafé i USA

● I oktober öppnar Starbucks sitt första teckenspråkscafé i USA. Stället kommer att ligga nära Gallaudet-universitetet i Washington DC. 20-25 döva, hörselskadade och teckenspråkiga hörande ska anställas. Alla talar amerikanskt teckenspråk flytande. I arbetsgruppen bakom öppnandet finns döva med. De har besökt Starbucks första teckenspråkscafé i världen beläget i Malaysias huvudstad, Kuala Lumpur, för inspiration, rapporterar Starbucks i ett pressmeddelande. Muggarna på caféet i Washington DC är designade av en döv konstnär. När en dryck är färdig att hämtas, kommer det att synas på tv-skärmen. Inga röstutrop görs.

Schablonersättningen blir kvar

● I juni beslöt riksdagen att den nya merkostnadsersättningen ska ersätta handikappersättningen med start januari 2019. I merkostnadsersättningen blir schablonersättningen för döva kvar. SDR jublar över beslutet. "Tack vare ett intensivt påverkansarbete av oss och flera andra organisationer som Synskadades Riksförbund och Förbundet för Sveriges Dövblinda där vi kraftfullt protesterade mot regeringens förslag att modernisera handikappersättningen och ta bort schablonersättningen", skriver SDR på sin hemsida. Storleken på merkostnadsersättningen motsvarar som lägst 40 procent av prisbasbeloppet, i år är det cirka 1500 kr/månad.

ARKIVFOTO: TOMAS LAGERGREN

Gull-Britt från Solhem gjorde hjälteinsats när Björkö brann

● En våldsamt brand bröt ut på Björkö i Göteborgs skärgård i augusti. Boende i området uppmanades att omedelbart lämna sina hem. En av de personer som ställde upp och hjälpte dem var Gull-Britt Engdahl, föreståndare för Göteborgs Dövas Förenings fritidsanläggning, Solhem. Branden nådde inte Solhem, men ledde till att drygt 50 personer tog sig till anläggningen, rapporterar GT. Alla bjöds på kaffe ute på gården. Senare sade polisen att alla måste vara inomhus på grund av rökutvecklingen. Då fick de sova över på Solhem. GT kallade Gull-Britt Engdahl för en av öns hjältar. En missriktad nödraket misstänks ligga bakom branden.

31

förskoleelever har landets fem regionala specialskolor för döva och hörselskadade tagit emot till hösten. Det är en ökning med 4 elever från 2017 års nivå. Flest förskoleklass elever har Manillaskolan: 14 stycken. Uppgiften om antalet elever är från juni 2018 – siffran kan därför ha blivit förändrad sedan dess.

DÖVHETEN

© VIKTOR JÄDERLUND

Fallet blev DO-anmält:

Ingela fick böter för ogiltig biljett

En höstkväll åkte Ingela Holmström tåg hem från jobbet. Då kom två biljettkontrollanter. Hon blev kvarhållen utan någon förklaring och fick senare böter för ogiltig biljett, vilket hon bestämt avvisade. Hon anmälde biljettkontrollföretaget till Diskrimineringsombudsmannen (DO), som beslöt att göra en tillsyn. "Jag kände mig så kränkt", säger hon.

Förra hösten tog Ingela Holmström Roslagsbanan hem från Stockholms universitet, där hon till vardags arbetar. Roslagsbanan är ett av Storstockholms Lokaltrafiks (SL) tåg.

Två biljettkontrollanter var ombord. Ingela fick visa sitt SL-kort, id-kort och förmånsintyg från Försäkringskassan (FK) då hon hade en rabatterad biljett. Alla som har förmånsintyg från Försäkringskassan kan resa med SL till reducerat pris. Döva som får handikappersättning hör till den gruppen.

Den ena av kontrollanterna började prata med Ingela. Hon gestikulerade att hon var döv. Ändå fortsatte han att prata.

När tåget anlände till hennes station, blev hon kvarhållen av kontrollanterna i cirka 10-15 minuter på perrongen. Ingela skrev på sin mobil och räckte fram den till dem. Hon frågade vad problemet var. De viftade bort henne. Ingela stod som ett frågetecken när hon såg hur kontrollanterna diskuterade med varandra och ringde olika nummer. Någon förklaring fick hon inte överhuvudtaget.

Till slut räckte den ena av kontrollanterna över korten och intyget till Ingela. Han höll upp händerna med handflatorna mot varandra och böjde fram huvudet.

– Jag uppfattade det som någon slags ursäkt, berättar Ingela.

En tid senare fick hon en påminnelsefaktura på 1 620 kronor från RB Fastighetsägare/SL biljettkontroll. Hon bestred fakturan då hon aldrig hade fått någon böteslapp av kontrollanterna.

Serviceföretaget ISS, som äger RB Fastighetsägare, svarade att hon måste ha ett förmånsintyg som visade hur länge det var giltigt: antingen tills vidare eller år-månad-dag. På hennes intyg stod det att intyget var giltigt till och med "2015, 2016, 2017".

Om botten skulle avskrivas så måste hon skicka in ett nytt intyg från FK, vilket hon gjorde. Därefter avskrevs ärendet.

– Mitt nya intyg blev godkänt. Men titta vad som står på intyget? Bara månad och år, säger Ingela.

Hon kände sig diskriminerad under biljettkontrollen: någon information fick hon inte alls. Och så blev hennes intyg ogiltigförklarat.

– Man måste kunna lita på att intyg utfärdade av myndigheter fungerar, säger hon.

Därför anmälde hon fallet till DO, som beslöt att göra en tillsyn.

Ärendet hos DO pågår. ISS har blivit ombett att svara på ett antal frågor. I deras yttrande till DO står det i korthet:

Kontrollanterna försökte kommunicera med Ingela

Kontrollanterna skrev ut böter och gav den till henne, men hon vägrade skriva på den

– Det är inte sant! Jag har aldrig fått någon böteslapp på tåget och de har inte velat ge mig skriftlig information, säger Ingela upprört och fortsätter:

– Jag förstår att det står ord mot ord, men jag skulle aldrig ha anmält ISS till DO om jag inte varit med om den här händelsen.

DT tar kontakt med ISS. Affärsområdeschef Ulrika S. Andersson svarar att eftersom ärendet pågår hos DO, har de inget att tillägga utöver det de redan skrivit till DO.

– Vi beklagar om anmälaren i detta fall är kritisk till hur dialogen och kommunikationen mellan henne och kontrollanterna har fungerat, men kan inte se att anmälaren på något sätt har utsatts för diskriminering, säger hon.

DT frågar FK hur ett förmånsintyg ska se ut. Ulrika Wahlberg, områdeschef, berättar att myndigheten har en rutin sedan 2015 för hur intygen ska skrivas: antingen tills vidare eller år och månad. De ska vara giltiga max så länge som förmånen (handikappersättningen) utbetalas. Före 2015 kunde intygen se ut på olika sätt.

– Jag känner många som har intyg som ser olika ut, säger Ingela.

Om man har ett intyg utfärdat före 2015, är det då giltigt? Ingelas förmånsintyg blev ju ogiltigförklarat vid en biljettkontroll.

– Till grund för ett sådant här förmånsintyg finns alltid ett beslut om rätten till ersättning där det framgår hur länge ersättningen kommer att betalas ut, antingen för viss tid eller tills vidare. Försäkringskassan kan inte uttala sig om, i det här fallet, SL:s bedömning, svarar Ulrika Wahlberg.

DT frågar om Ingelas gamla intyg var giltigt. FK svarar bara generellt att äldre intyg utfärdade före 2015 är giltiga så länge giltighetsdatumet inte passerats.

Ingela berättar:

– Mitt gamla intyg blev godkänt vid tidigare biljettkontroller, till och med på Roslagsbanan, berättar Ingela som hoppas att DO går på hennes linje.

– Andra döva ska inte behöva drabbas av samma sak som jag.

TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

En del av NDT-styrelsen.

Hatälskad surströmming.

Några av medlemmarna vid middagsbordet.

DT besöker Norrbottens Dövas Teckenspråksförening

Artikelserien Landet runt fortsätter. Den här gången besöker vi Sveriges nordligaste dövförening och åter surströmming. Den starkt luktande rätten går inte hem hos alla medlemmar.

Surströmmingsmiddagen är en gammal tradition för Norrbottens Dövas Teckenspråksförening (NDT, bildad 1942 under ett annat namn). Den 18 augusti 2018 är inget undantag. 13 personer har anmält sig till tillställningen. De förbereder sig för fullt inför middagen. På bordet läggs en regnbågsfärgad duk.

– I dag har vi en riktig Pridefest! säger styrelseledamot Dick Kemi leende.

Snart öppnas surströmmingsburkarna och lukten sprider sig i föreningshuset i Öjebyn nära Piteå.

Maud Isacson från Boden hade inte ätit surströmming på 38 år. Nu ville hon ge fisken en ny chans.

– Jag tänkte att jag kanske skulle ändra mig i dag och tycka att surströmmingen var god. Men nej, det hjälpte inte. Det är inget för mig, säger hon och ler.

Malte Mattsson från Luleå tycker däremot om fisken. Det ska vara hel strömming, inte filé.

– Den hela strömmingen har en kraftigare smak, berättar han.

Ett alternativ erbjuds under middagen: köttbullar, något som drygt hälften av deltagarna väljer att äta.

Makarna Bengt och Margit Wernesjö från Älvsbyn är två av deltagarna. De har varit medlemmar hos NDT i åtskilliga år. För dem är dövföreningen viktig – det är där de kan träffa andra döva.

Trots sin lilla storlek (NDT har drygt 60 medlemmar som bor lite utspridda i Norrbotten) har föreningen aldrig behövt ställa in sina aktiviteter på grund av för få anmällda.

– Det säger väl något om hur viktig föreningen är för medlemmarna, vilket gläder oss, säger ordförande Åsa Henningsson som också till vardags är ordförande för SDR.

En utmaning är dock enligt henne att det inte är så lätt för icke bilburna medlemmar att ta sig till Öjebyn med tanke på de långa avstånden i Norrbotten. Bussarna går inte på helger och medlemmar som är äldre eller har dövblindhet beviljas inte

alltid ledsagare eller färdtjänst. En annan utmaning är enligt styrelseledamot Dick Kemi och sekreterare Maja Sundvall att medlemsgruppen blir äldre och mindre. De flesta medlemmar är cirka 50–60 år gamla. Var är de yngre?

– Hörselhabiliteringen i Norrbotten har statistik som visar att antalet nyinskrivna barn och ungdomar med hörselnedsättning är drygt 200 under en tioårsperiod. Om vi säger att 20–40 av dem är döva, vilket är lågt räknat, så finns det en stor grupp som vi inte känner till. Hur hittar vi dem? säger Åsa Henningsson.

Samtidigt vill hon lyfta fram allt det positiva med Norrbotten. Arbetsmarknaden är återigen blomstrande på vissa håll, i t.ex. Kiruna, och det finns ett tekniskt universitet i Luleå med gott renommé. Hon hoppas att på sikt vill döva flytta till Norrbotten för att arbeta eller plugga där.

Sofia Nilsson, ledamot i styrelsen, är glad över att Jonas Brännvall numera sitter i styrelsen. Han är född och uppväxt i Norrbotten. Nu bor och arbetar han huvudsakligen i Stockholm.

– Han är driftig, säger Sofia Nilsson.

Hur kommer det sig att du, Jonas, vill sitta som suppleant i styrelsen?

– Det är ett bra sätt för mig att komma hem oftare.

Vad hoppas du kunna bidra med?

– Att tänka bredare och nytt om hur vi kan bli fler medlemmar och sudda bort fördomar om det mörka, kalla och myggrika Norrbotten.

Hur kan ni bli fler medlemmar?

– Bra fråga. Ett sätt är att ta reda på hur hörselvården arbetar. Ett annat sätt är att bidra till ökad rörlighet. Nu åker döva som bor i Norrland ofta söderut till dövrelaterade aktiviteter, hur får vi döva som bor i södra Sverige att åka norrut också?

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Läs tidigare delar i Landet runt-serien på dovastidning.se

A close-up portrait of Josette Bushell-Mingo, a Black woman with short, grey hair, smiling gently. She is resting her head on her right hand, which is raised to her forehead. She is wearing a dark blue top and a light-colored shawl or jacket. The background is a warm, reddish-brown color.

6 frågor till:

Josette Bushell-Mingo

Du ska sluta som konstnärlig ledare för Riksteaterns Tyst Teater och börja som prefekt på Institutionen för skådespeleri vid Stockholms konstnärliga högskola. Vad har fått dig att tacka ja till det nya jobbet?

– Många saker har påverkat mitt ja. Jag får en chans att påverka scenkonsten i Sverige. På universitetet kommer jag att få träffa skådespelare och forskare i ett tidigt och viktigt skede. Jag ämnar lyfta ämnen som intersektionalitet och ta fram olika perspektiv, och på så sätt påverka från grunden. Jag vill förändra världen via scenkonst och utbildning. Det ska bli spännande att ta del av det internationella nätverket som universitet tillhör och att tänka lokalt och globalt.

Jag ska även se till att alla har rätt till att komma in på utbildningen oavsett etnicitet, klass, funktionsvariation, med mera.

Hur har du trivts på Tyst teater?

– Det har varit en spännande resa med många insikter som väckts inom mig. Det har påverkat mitt konstnärliga arbete och syn på samhällets kulturpolitik. Tyst teater har blivit min konstnärliga familj. Jag har under min tid haft privilegiet att se flera generationer döva konstnärer arbeta hos Tyst teater, fantastiskt.

Vilket är ditt starkaste minne från tiden på Tyst teater?

– Åh, jag vill helst inte behöva svara på denna fråga. Inget nämnt, inget glömt. Mina tretton år har gett så många fantastiska minnen. Men spontant kommer jag att tänka på första gången som jag stod bland flera döva konstnärer och alla tecknade. En

helt ny värld öppnade sig i och med att jag kunde säga vem jag var på teckenspråk och förstå dem. Jag kände då att nu kan jag bidra till och kämpa för dövas konstnärliga rättigheter och rätt till teckenspråk.

Du har varit konstnärlig ledare i tretton år. Hur tycker du att Tyst teater har utvecklats under din tid?

– Det ska egentligen inte vara jag som ska svara på frågan utan andra får göra det. Konkret är i alla fall att nu är det fler döva som jobbar hos Tyst teater i flera led som produktion, kostym och manus, med mera. Nu sker hela produktioner med 70-80% döva i teamet. Utbudet har blivit större. Klassiker har man rätt att se även på teckenspråk. Döva får också oftare se sin egen historia spelas på scen. Dessutom gör Tyst teater numera en barnföreställning om året. Nu finns det ingen som jobbar med teater i Sverige som inte känner till Tyst teater. Tyst teater är en självklar del av Sveriges teaterscen.

Hur blir framtiden för Tyst teater, tror du?

– Fantastisk och stark, naturligtvis. Tyst teater kommer att expandera och ha döva involverade i hela processen från början till slut. Inget kan stoppa Tyst teater nu.

Vill du kanske avsluta med en hälsning till publiken?

– Tack för allt. Jag vill tacka den döva publiken för att ni välkomnat mig. Jag kommer aldrig att glömma vad ni lärt mig, och jag kommer att ta med mig all denna kunskap till Stockholms konstnärliga högskola. Hoppas ni vill komma och hälsa på mig. Kram.

TEXT & FOTO: ANGELINA NYSTRÖM

Nordisk kulturfestival lockade många svenskar

Den 2-5 augusti 2018 gick Dövas nordiska kulturfestival av stapeln i Köpenhamn. Festivalen anordnas vart fjärde år av ett av de fem nordiska dövförbunden. Den här gången var danska dövförbundet (DDL) värd för festivalen.

Festivalen drog besökare från hela Norden, många från Sverige. En av dem var Åsa Mellin:

– Jag kom hit för att det inte är så ofta det ordnas en sådan här festival i nordiska sammanhang. Det är också ett tillfälle för mig att träffa nya människor och få ta del av kulturaktiviteter på teckenspråk, och det på våra villkor. Sen var det ett plus att det är nära Malmö så det var inte långt för mig att åka.

En annan svensk som besökte festivalen var Tuncay Coban.

– Festivalen bjöd verkligen på ett spännande program. Alexei Svetlovs workshop var mycket intressant. Ole Vestergaards föreläsning om hur cancer förändrade hans liv berörde mig starkt. Jag har också fått se Parismiddagen. Det är bra att ganska många aktiviteter ges fler än en gång så att jag hade möjlighet att även delta på de aktiviteter som jag missade första dagen.

Besökarna till festivalen bjöds på ett brett kulturutbud såsom teaterföreställningar, ASL slam, filmvisningar, fotoworkshops, yoga workshops, konstutställningar och föreläsningar av döva från hela Norden. Det ordnades även fysiska actionaktiviteter som crossfit och klättring samt aktiviteter för barn.

Dessutom kunde besökarna ta del av utställningen av cirka tio teckenspråkiga verksamheter. Utställningen låg undanskynd.

Therese Sulemana från Sverige ställde ut för sitt företag och

visade upp kläder, väskor, smycken och konst som hon designat och sytt av återvunnet material. Utställningen infriade inte hennes förväntningar.

– Det är så få utställningsbesökare att jag går back på det jag har lagt ut för att ställa ut här. Utställningens placering kunde varit bättre.

Några aktiviteter, så kallade "side events", hade begränsat med platser och skulle förbokas till en extra kostnad. De blev snabbt populära och några var fullsatta redan innan festivalen började.

Åsa Mellin säger:

– Det är verkligen ett bra programutbud. Men det var tyvärr lite otydlig information om förbokning till några aktiviteter, så jag missade anmäla mig till exempelvis vinprovning. I efterhand visade det sig att det fanns mycket information på festivalens Facebooksida, som jag dock inte sett. Jag har endast kollat på festivalens webbsida som inte uppdaterades lika flitigt. Det är synd, men jag hinner ändå inte gå på alla aktiviteter. Men annars tycker jag att ASL slam-workshopen var jättekul och Mindy Drapsas föreläsning var väldigt inspirerande.

Under festivalen föreläste Mindy Drapsa om sin personliga resa till att bli verksamhetsledare på Riksteaterns Tyst Teater. Hon växte upp i två olika kulturer och språk parallellt, dels hemma med en döv mamma från Iran och en döv pappa från Polen, dels i skolan.

Hon berättade om sin skol- och gymnasietid, om sina olika yrken innan Tyst Teater och om hur hon och Filip Burman spelade in tv-serien Anders.se i Stockholms Dövas Förenings

Ole Vestergaard berättade om sin cancersjukdom.

Klättring under ledning av André Jensen (t.h.)

Konst av Alexei Svetlov.

Mindy Drapsa föreläste om sin personliga resa.

källarförråd med frivilliga skådespelare och ett manus som de själva skrivit.

Anders.se blev en succé och det ledde bland annat till att SVT frågade Mindy om hon ville producera tv-program för dem. Hon berättade om hur hon fick utstå massiv kritik för ungdomsprogrammet Attending Iran, om tiden som vd för Dramaski och slutligen om möjligheten att arbeta som verksamhetsledare på Riksteaterns Tyst Teater. Hon lockades dit för att hon ville utvecklas som ledare.

Hon fick i anställningsintervjun frågan: hur skulle du göra om ledningsgruppen hade fattat ett beslut som kanske innebar sämre villkor för dina döva medarbetare? Skulle du vara lojal mot ledningsgruppen eller de döva medarbetarna? Hon svarade: jag skulle respektera ledningsgruppens beslut men kommunicera bakgrunden till beslutet till mina medarbetare.

Det är enligt henne viktigt med öppen och transparent kommunikation då döva medarbetare inte har samma möjligheter till korridorsnack som hörande medarbetare, som kanske snappar upp ett och annat. Hon fick jobbet.

Hon sa också att det är viktigt att hitta allierade. En kollega ville lära sig teckenspråk. Mindy valde att undervisa henne 30 minuter varje vecka och nu har kollegan blivit en viktig allierad person som stöttar Mindy i ledningsgruppen.

Mindy avslutar sin föreläsning med några tips för att bli en bra ledare: Våga debattera. Fråga andra hur de tänker. Sätta gränser. Finna allianser. Vara stolt döv! Med det avslutande budskapet "Många fler döva ledare behövs!" fick Mindy många applåder.

En annan svensk ledde en workshop, nämligen konstnären

Alexei Svetlov som är berömd för sina motiv föreställande flygande hus. Workshopen förlades utomhus på grund av värmen inne i byggnaden. Luftkonditioneringen fungerade inte i nästan alla lokaler och deltagarna svettades igenom de olika programpunkterna, men inte på Alexeis workshop.

Förutom att berätta om hur han blev konstnär och hur han idag försörjer sig som konstnär utmanade han deltagarna att skapa konst. Han ritade av saker som dolde sig i några fönsterbrädor i lägenhetshusen intill workshopen till sina tre övningar som var avsedda för deltagarna. Först ritade de av ett motiv på ett papper, och sedan nästa motiv på ett annat papper, där någon annan redan ritat. Efter den tredje ritningen fick deltagarna se sina ritningar. Med detta ville Alexei visa att alla har sin egen ritstil och det gäller att utveckla sin egen ritstil och inte kopiera andras. Alla tolkar intryck på olika sätt och uttrycker sig på olika sätt och det gäller att ta vara på detta för att utvecklas som konstnär.

Festivalen lockade totalt över 600 besökare från hela Norden. Det danska dövförbundet berättade för DT att festivalen blev en succé, precis som de hade förväntat sig.

– Vi ville ha en folklig fest där våra gäster skulle få möjlighet att själv sätta sin prägel på festivalen och aktivt vara med snarare än bara få kultur, förklarar festivalens projektledare Jette Zehntner. Responsen från deltagare har varit väldigt positiv. Många uppskattade festivalens avslappnade atmosfär och att det fanns många spännande aktiviteter för alla.

Nästa nordiska dövkulturfestival arrangeras i Norge år 2022.

TEXT OCH FOTO: PETRA EKLUND

Stockholmstolkarna

Amanda Forsman
Östberg

Anette Casselstål

Annaklara Gesang

Anna Josephsson

Camilla Jansson

Camilla Wikström

Carina Röstlund

Catharina de Ron

Camilla Sjöström

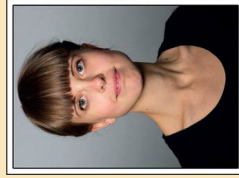
Cisilia Sturzenbecker

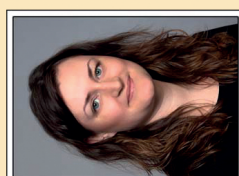
Emma Schön

Elise von Weisz

Hanna Bernhardson

Jenni Hestrell

Jenny Stålberg

Jessica Dobson

Johanna Sandholm

Jonas Seger

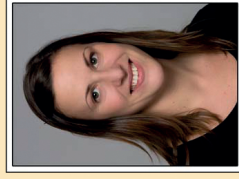
Karolina Rejnus

Katarina Mårtensson

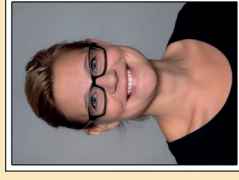
Lena Ekevid

Linda Wiggersjö

Linnéa Davidsson

Lisa Kellerman

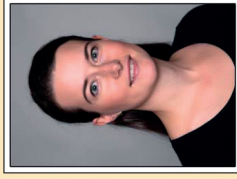
Lisbet Holm

Maja Åhman

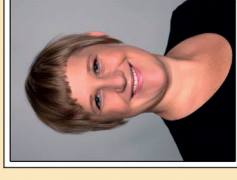
Mio Parsmo

Märta Bergström

Niklas Eriksson

Priscilla Ferrera

Sandra Wallin

Sanna Roos

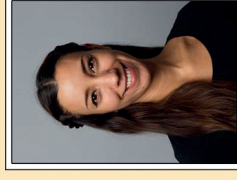
Sofia Lindfors

Stefan Larsson

Stina Halvardsson

Tatiana Stampe

Therese Bjärud

Vi förmedlar professionella tolkar för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Vi finns i Stockholm och arbetar främst i Stockholmsregionen, Uppsala och Mälardalen men även i övriga Sverige och andra länder.

Vill du ha tolk från oss?

Kontakta oss så berättar vi hur.

info@stockholmstolkarna.se

www.stockholmstolkarna.se

NAMN: Bert Jonas Richard Carlsson.

ÅLDER: 51 år.

FAMILJ: Fru Anna, son och två bonusbarn.

BOR: Solna.

YRKE: teckenspråkstolk och tolklärare.

GÖR HELST PÅ FRITIDEN: tränar.

LÄSER HELST: ljudböcker, alla genrer.

SER HELST PÅ TV: sport, särskilt roligt när HV71 spelar. Jag lyssnar också gärna på radio: nyheter och magasinprogram.

VACKRASTE TECKNET: det gamla avbildande tecknet för ringa/telefon.

Allt förändrades över en natt för Jonas

För tre år sedan tog livet en abrupt vändning för Jonas Carlsson, en av Sveriges mest ansedda teckenspråkstolkar. Under ett tolkuppdrag i Nordirland fick han en stroke. Hans läkare trodde inte att han skulle kunna prata eller sitta själv igen. Lyckligtvis hade doktorn fel.

Hösten 2015. Jonas Carlsson hade varit i Brasilien, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien innan han kom till Nordirland. När han skulle tillbringa sin första natt i den brittiska delen av ön, hade han en liten förkylning och tänkte att den var normal. I övrigt kände han sig pigg.

Han gick och lade sig. Dagen därpå skulle World Federation of the Deaf (WFD)-styrelsen ha möte och han skulle tolka mellan engelska och internationella tecken.

Någon gång under natten kom strokeanfallet.

– Jag brukade alltid komma punktligt till mina tolkuppdrag, men inte den morgonen. WFD-folket började undra var jag var. Senare blev jag upphittad på mitt hotellrum.

Han fördes med ilfart till akuten i Belfast. Där blev han kvar i en månad. Utsikterna såg inte goda ut. Hjärnskadorna var så omfattande att Jonas antagligen inte skulle kunna börja prata igen eller sätta sig, bedömde läkaren.

– Vad som räddade mig när jag låg på sjukhuset var teckenspråket. Jag kunde höra men inte prata. Så min fru Anna (också teckenspråkstolk, som kom till Nordirland så fort hon kunde efter händelsen) tolkade när jag svarade på teckenspråk. Som tur var, blev mitt språkcentrum i hjärnan inte skadat.

Sommaren 2017. Jonas läkare på Nordirland skulle göra en uppföljning. Det var samma läkare som först trodde att han inte skulle kunna gå eller sitta själv igen. Läkaren ringde upp Anna, Jonas fru, och frågade om hon kunde prata med Jonas, varvid Anna lämnade över luren till Jonas.

– Läkaren blev helt överrumplad och glad när jag svarade – på engelska, och berättade hur det hade gått för mig, säger han leende.

Samma sommar gick han i snitt 5 km om dagen. En av de egenskaper som gjort att han klarat sin stroke förhållandevis bra, är att han är envis. Han säger också att stödet från närstående betytt mycket för hans utveckling.

– Jag har märkt att min hjärna blir piggare ju mer jag rör på mig. Så jag vill försöka motionera så mycket som möjligt.

Han går fortfarande på rehab. Helt återställd lär han aldrig

bli. Han tecknar bara med sin högra hand, har svårt att lyfta på sitt vänstra ben, och har förlorat nästan hela vänster synfält.

– För mig är det därför lättare att avläsa vänsterhänta teckenspråkiga personer, säger han och ler.

Nu arbetstränar han drygt 25% av arbetstiden som tolklärare på Södertörns folkhögskola, ett yrke som han haft i över 20 år vid sidan av tolkyrket.

– Det är roligt att börja undervisa igen, men jag har tyvärr inte samma energi som tidigare. Jag kan inte heller tolka längre. Mina kognitiva funktioner är inte tillräckligt bra för att jag ska kunna tolka simultant. Mitt synfält är också begränsat.

Hur känns det att du inte längre kan tolka?

– Jobbigt. Tolkningen är ju mitt liv. Samtidigt vill jag inte att tolkkvaliteten ska bli lidande. Så jag avstår hellre från att tolka. Det är sorgligt för jag ville egentligen fortsätta att utvecklas som tolk efter den där händelsen i Belfast.

Han ville aldrig sluta utmana sig själv, och ständigt bli bättre. Detta trots att han enligt många redan var en av Sveriges bästa teckenspråkstolkar och var en förebild för andra tolkar. Dessutom var han flitigt anlitad i internationella sammanhang, bland annat av WFD. Han var en av det fåtal certifierade teckenspråkstolkar i världen som kunde tolka i FN och andra större internationella sammankomster.

Jonas växte upp i Jönköping med döva föräldrar. Så teckenspråk var hans modersmål. Även hans lillasyster är teckenspråkstolk. Lillebror var också tolk några år men arbetar nu med annat.

1986 sökte han till tolkutbildningen vid Västanviks folkhögskola i Leksand eftersom han alltid hade varit intresserad av teckenspråk och tyckt om att vara med döva.

– Men det var först på Västanviks folkhögskola som jag förstod att det var ett drömyrke för mig. Att vara tolk är otroligt spännande, viktigt och roligt. Och svårt för den delen, också.

Dessutom konstaterade han i Leksand att dövvärlden var mycket större än den i Jönköping.

– I Jönköping hade alla döva ”vanliga” jobb. Men på skolan arbetade en döv rektor och döva lärare. Och på SDR-kansliet i Leksand fanns döva på höga positioner. Det var nyttigt för mig att se att döva kunde ha olika typer av jobb.

Efter examen 1987 frilansade han i ett år i Jönköping. Sedan flyttade han till huvudstaden och arbetade på Tolkcentralen där.

Han kom regelbundet att tolka för SDR. 1992 blev han anställd som tolk vid förbundet. Då blev det en del utlandsresor. Han fick tolka från engelska till svenskt teckenspråk på åtskilliga

internationella konferenser. När han var ledig umgicks han gärna med döva från en rad olika länder och blev allt bättre på internationella tecken. En speciell person som inspirerade honom var SDR:s mångåriga ordförande, Lars-Åke "Låw" Wikström. Han såg imponerat på hur Låw kommunicerade obehindrat med andra på internationella tecken.

Yerker Andersson, WFD:s svenskamerikanska ordförande (1983-1995), kom några gånger att anlita honom som tolk. Sedan blev det allt mer tolkning hos världsförbundet. Ordförande Liisa Kauppinen (1995-2003) och Markku Jokinen (2003-2011), bägge från Finland, använde gärna honom.

– När Markku avgick som ordförande vid WFD-kongressen i Sydafrika 2011 trodde jag att jag skulle sluta tolka för världsförbundet. Men så ville den nyvalda ordföranden, Colin Allen från Australien, fortsätta att anlita mig. Det kändes hedrande, berättar han.

DT frågar Colin Allen vad Jonas har betytt för honom. Han berättar att som ordförande måste han vara diplomatisk när han möter inflytelserika personer, till exempel i FN. I sådana sammanhang var Jonas en perfekt tolk då han hade förmåga att hålla en diplomatisk ton, vara flexibel och noggrann med förberedelser. Han var enligt Colin Allen en av världens bästa tolkar.

– Det är en stor förlust för oss i världsförbundet att vi inte längre kan anlita honom då han haft väldigt god kännedom om våra sakfrågor och koll på hur vi velat framställa dem, säger Colin Allen och fortsätter:

– Vi i WFD vill återigen rikta ett stort tack till honom för hans insatser. Vi hoppas att han vill delta i WFD-kongressen i Paris nästa år.

Jonas, vad var det som drev dig som tolk?

– Först och främst att döva skulle få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och att döva skulle ha samma rätt som andra att delta i samhället. Som tolk var jag ett viktigt redskap, säger han.

En annan drivkraft fanns också, på det personliga planet. Jonas är tacksam för att han har fått ett stort förtroende av döva, inte bara som tolk utan också som privatperson. Och att döv världen gett honom mycket under uppväxten.

– En av mina drivkrafter är därför att jag alltid velat ge något tillbaka till döv världen – det var genom att tolka.

För honom var alla tolkuppdrag lika viktiga oavsett hur små eller stora de var. Det gällde att vara ödmjuk.

– För en tolkanvändare kanske det kunde vara hans viktigaste möte någonsin, medan det för mig var ett "litet" tolkuppdrag.

Under SDR-tiden kom han att lära känna en annan teckenspråkstolk som också var anställd hos förbundet: Anna Hein. I dag är de gifta.

1995 startade paret den 4-åriga teckenspråks- och dövblindtolkutbildningen vid Vaddö folkhögskola (nuvarande Södertörns folkhögskola, belägen i Stockholm).

– Det är roligt att få vara med och forma framtidens teckenspråks- och dövblindtolkar och att se blivande tolkar växa. Vi kan se att det finns två olika grupper elever: de som vill bli

tolkar och de som vill kunna tolka. Det räcker inte att säga att man vill bli tolk, man måste också kunna tolka, vilket är mycket svårare.

Han har fortsatt nytta av lärarrollen även efter strokeanfallet. På senare tid har han hållit några korta kurser för sjukgymnaster om vad de bör tänka på när de behandlar strokepatienter.

Vad bör vi som inte är sjukgymnaster tänka på?

– Alla vi som drabbats av stroke är olika. Det som är gemensamt för alla är en önskan att andra ska försöka våga bemöta oss så vanligt som möjligt. Jag brukar själv säga att jag är hjärnskadad, men inte dum i huvudet. Ni får gärna prata om vad som helst med mig, inte minst sport! säger han och skrattar.

– Men själv kan jag ibland känna mig dum. Jag har dålig tidsuppfattning. Förut hade jag en almanacka i huvudet.

Han håller också ibland teckenspråkskurser för föräldrar till döva, hörselskadade och språkstörda barn. Teckenspråket betyder mycket för honom.

– Det är tack vare teckenspråket som jag klarat mig förhållandevis bra efter strokeanfallet. Den första tiden kunde jag inte använda rösten, då kunde jag kommunicera på teckenspråk istället. Nu kan jag prata, men jag har en ganska monoton röst. Jag blir slut om jag talar länge. Med teckenspråk är det lättare, berättar han som tillägger att det varit tufft för honom att släsa för att ha rätt till hemtjänst hos kommunen och att få börja arbetsträna, hos Försäkringskassan.

Slutligen, jag vet att du har ett stort motorcykelintresse. Hur går det med det?

– Jag säljer min motorcykel nu. Det är sorgligt – det var min pojkdröm att ha en motorcykel. Samtidigt är jag glad över att jag haft den i tio år. Jag saknar också att köra bil och båt. Samtidigt förstår jag att om jag får för mig att köra, kommer jag att krascha och inte överleva. Jag vill hellre leva även om det är en stor skillnad mellan tiden före strokeanfallet och efter. Förut kunde jag resa jorden runt på egen hand. Nu behöver jag mycket hjälp för att kunna klara vardagen. **TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON**

Jonas Carlsson (fjärde från vänster) under ett av sina sista uppdrag för WFD, här i Saudiarabien. Alla på bilden tecknar Saudiarabien. FOTO: WFD

BOKRECENSION:

Superlokal historia är framtiden

Den medelpadska dövhistorien
av Urban Mesch och Johanna Mesch
Utgiven 2018
380 sidor

Den medelpadska dövhistorien är en ny bok av författarna Urban och Johanna Mesch. I fjol utkom boken om Upplands dövhistoria. Nu har turen kommit till Medelpad, som också är Urban Meschs hemmaplan, då han är bördig från Sundsvall. Boken kom ut i samband med Medelpads Dövas Förenings 100-årsjubileum i maj i år.

Sundsvall är i modern tid känt i Dövsverige som värdstad för Deaflympics 2003, en milstolpe som naturligtvis redovisas i boken. Men undertiteln från *Sundsvallsbranden till Sundsvallsbron* – avslöjar bokens tidsspänn och att det finns mycket mer att läsa om.

Under 1800-talet var döva i Sundsvallstrakten engagerade i den dåvarande riksföreningen Stockholms Dövas Förening. Men planer på att organisera sig i Medelpad fanns långt tidigare. En förening bildades 1898, men konflikter och ekonomiska oegentligheter satte stopp för föreningen redan efter ett år.

Den hätska stämningen satt kvar länge, vilket Stockholms Dövas

Förenings- och Dövas Tidningsprofilen Gunnar Fondelius fick bevittna när han under en turné besökte Sundsvall 1901. Först tjugo år senare, 1918, kunde Medelpad stoltsera med en egen förening igen. Detta får man veta i boken.

Grejen med lokal historia är att inte lika vitt spridda historier och personer kommer fram i ljuset och man kan se tydligare

hur saker och ting hänger ihop. Den dövhistoria som de flesta av oss fått återberättad är oftast den rikstäckande. Då återkommer ofta samma personer gång på gång. Därför är det viktigt att även lokal historia dokumenteras för eftervärlden. Boken har det mesta – allt från intervjuer med profiler och minnesteckningar över pionjärer, till sedvanliga listor över vilka som suttit i styrelser och liknande. Något som lyfter boken ett snäpp till är Urban Meschs egen lokalkännedom om trakten.

TOMAS LAGERGREN

Ny friskola kan vara på gång i Stockholm

Dramaski hoppas kunna starta en friskola med internationell teckenspråksprofil tidigast hösten 2020. Målet är att elever som går där ska rustas för att bli världsmedborgare.

Bakgrunden till att produktionsbolaget Dramaski vill öppna en friskola är att de tidigare i år fyllde 10 år. Ägarna Filip Burman och Mindy Drapsa har som en del av jubileet beslutat att starta ett projekt via sitt dotterbolag, Dramaski Utbildning.

– Barnen är vår framtid, förklarar ägarna i en video om projektet på Facebook.

Projektet går ut på att utreda möjligheterna till att öppna en friskola med internationell teckenspråksprofil någonstans i Storstockholm. Maria Rudin har anställts som projektledare på heltid.

– Tanken är att skolan ska vara öppen för alla som vill ha undervisning på teckenspråk oavsett hörselgrad, säger Maria Rudin.

Visionen är en skola med internationell teckenspråksprofil.

Antalet teckenspråksanvändare är litet i Sverige, men betydligt större i världen, något skolan vill utnyttja. Teckenspråk är som bekant ett språk som förenar och möjliggör för kommunikation och samarbete över nationsgränserna.

Skolans elever ska rustas för att bli världsmedborgare och få möjlighet att utöver svenskt teckenspråk, svenska och engelska lära sig och använda internationella tecken och andra nationella teckenspråk. Detta med hjälp av modern teknik och distanskommunikation, bland annat.

I styrelsen för projektet sitter bland annat Gunilla Vigert med lång erfarenhet från skolvärlden. Hon har arbetat som rektor, biträdande rektor och lärare i skolor/förskolor för döva och hörselskadade elever.

Planen är att skicka en ansökan till Skolinspektionen senast den 31 januari nästa år om att starta en friskola för yngre elever, eventuellt F-klass upp till klass 3, hösten 2020.

– Vår ambition är att göra visionen till verklighet, säger Maria Rudin.

NICLAS MARTINSSON

Döva ska vara delaktiga i vår nya verklighet med klimatförändringar

Det är nästan omöjligt att inleda en ledarspalt utan att nämna något om den snabba klimatförändringen som skett i vårt land den senaste tiden. Det har varit ovanligt långa värmeböljor och torka som lett till stora skogsbränder runt om i landet. Till och med på Björkö i Göteborgs skärgård, där fritidsanläggningen Solhem ligger, har en allvarlig brand skett i början på augusti. Mellan fem och tio hus brann på ön. Ett VMA (Viktigt Meddelande till Allmänheten) skickades ut och uppmanade alla, som befann sig i ett visst område på ön, att omedelbart lämna sina hem. Det var en kraftig rökutveckling där. Varken branden eller röken nådde Solhem som tur var. Gull-Britt Engdahl, ansvarig för Solhem, var en av dem som tog hand om ett 50-tal personer som flydde röken.

Under sommaren har Räddningstjänsten och MSB (Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap) utfärdat rekordmånga VMA på grund av skogsbränderna och den extrema värmen. MSB ger en nationell överblick av vilka konsekvenser olika störningar eller kriser kan få i samhället. På så sätt kan MSB mycket tidigt larma andra berörda aktörer som snabbt kan förbereda sig för att hantera uppkomna kriser eller störningar.

Vi kan reflektera över hur döva personer har upplevt samhällsinformationen i samband med sommarens händelser, bland annat VMA, lokala nyheter och information om eldnings- och grillförbud. Kanske finns det döva personer som har erfarenhet av hur de tvingades evakueras och lämna sina hem.

Vi ser nu hur klimatet förändras och hur det påverkar oss alla. Det är en konsekvens av hur vi har påverkat vårt klimat på olika

områden. I den nya verkligheten måste samhällets olika insatser fungera, även för oss döva.

Klimat- och miljöfrågor har blivit allt viktigare och fått större utrymme i den globala debatten. Vilka åtgärder krävs för att både förebygga alla negativa effekter på klimatet och för att ytterligare säkerställa dövas rätt till tillgänglig krisinformation? Det är två frågor som måste bli centrala på alla nivåer i samhällets olika verksamhetsområden.

SDR:s handlingsprogram 2018-2021 "Teckenspråk – en hållbar framtid" präglar förbundets arbete med att skapa ett samhälle där rätten till teckenspråk säkerställs för oss alla och våra kommande generationer. Någon form av dialog med myndigheter, anslutna organisationer och föreningar kan behövas för att kunna utveckla en gemensam strategi och effektivisera insatser för hur vi blir mer delaktiga i den nya verklighet som uppstått på grund av den globala uppvärmningen.

Ytterst handlar det om att vi alla har ansvar för den gemensamma miljön vi lever i och i hur vi behandlar vår jord.

LOLO DANIELSSON,
STYRELSELEDAMOT

PÅ GÅNG I SDR

9/9 Valdag
18/9 OG-möte
21-23/9 Dövas Dag på Östersjön
6-7/10 EUD:s generalförsamling, Wien
10/10 Workshop om 100% kamp, Stockholm
13-14/10 Nätverksträff för tolkanvändarråd, Norrköping

18-20/10 Europeisk kvinnoforum, Valencia
26/10 Förbundsstyrelsens sammanträde
13/11 Arbetsgrupp om språkdeprivation, Linköping
16-17/11 Dövas Nordiska Råd har möte, Oslo
22/11 Svenska Audiologiska Sällskapets dag
7-8/12 Förbundsstyrelsens sammanträde

Kontakta oss
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg
Tel vx: 08-442 14 61

Box 300, 793 27 Leksand
Tel vx: 0247-140 65

sdr@sdr.org
www.sdr.org
Bildtelefon: sdr@ectalk.se

Förbundsordförande
asa.henningsson@sdr.org
073-508 69 30 (sms)

Kommunikationsansvarig
jenny.ek@sdr.org
073-530 84 34 (sms)

Försäljning
shop@sdr.org
Tel vx: 0247-140 65

Bli medlem
medlem@sdr.org

Stöd oss
SDR bg: 90 00 24-1

Västanviks folkhögskola
info@vastanviksfhs.se
www.vastanviksfhs.se

Förbunds möte 2018

● Under SDR:s förbunds möte den 1 till 3 juni i Linköping presenterades verksamheten från det gångna året och rapporter från det politiska arbetet gavs. Linköpings borgmästare Helena Balthammars medverkan under välkomstanförandet fick ställas in på grund av tolkbrist. Valet 2018 fick utrymme som tema under helgen och var också fokus i förbundsmötets uttalande. I uttalandet, som utgjorde ett startskott för dövrörelsens gemensamma arbete inför höstens val, uppmuntrades alla inom dövrörelsen, föreningar såväl som medlemmar, att uppmärksamma dövas rätt till delaktighet i samhället och människors rätt till teckenspråk inför valet. Uttalandet i sin helhet och på teckenspråk finns på sdr.org. Ett fyllnadsväl för två platser i förbundsstyrelsen ägde rum och invalda blev Maria Hermanson från Örebro och Emelie Frost från Älvängen. Hjärtligt välkomna till SDR:s styrelse!

Stopp för kommunalt ansvar

● I betänkandet *Statliga skolmyndigheter - för elever och barn i en bättre skola* (SOU 2018:41) som släpptes den 11 juni föreslogs kommuner att ta över huvudmannaskapsansvaret för landets statliga specialskolor. SDR och SDUF motsatte sig kraftigt detta förslag i ett gemensamt pressmeddelande. Det medför i så fall allvarliga konsekvenser för teckenspråkiga miljön och riskerar döva barns rätt till en likvärdig utbildning. Ett alternativt förslag var att bilda en egen statlig myndighet för specialskolorna, vilket vi uttryckte vårt stöd för. Regeringen meddelade senare att de inte går vidare med förslaget om kommunalt ansvar för specialskolorna.

Karl-Gösta Sjöberg har gått bort

● Karl-Gösta Sjöberg gick bort den 2 augusti 2018. Han fick den ärofyllda utmärkelsen *Guldtecknet* nummer 14 år 2009 för sitt engagemang i dövrörelsen som pågick över 40 år. I motiveringen för utmärkelsen till honom nämndes insatser som bland annat sex år i SDR:s styrelse och stort engagemang för döva i Norrbotten. Karl-Gösta fick stor uppskattning för sin noggrannhet i förfrågningar och förmåga att skapa goda kontakter med lokalpolitiker. Vi sänder våra varmaste tankar till familjen och vänner som han lämnar efter sig. Stort tack för ditt enorma och ansvarsfulla engagemang i dövrörelsen!

Nytt material om påverkansarbete

● Ett efterlängtat verktyg om effektivt påverkansarbete är lanserat! Materialet ger er handfasta tips på hur alla i dövrörelsen kan engagera sig och arbeta med påverkan. I materialet delar vi med oss av våra 34 bästa tips och råd hur just du kan ställa frågor, diskutera och följa upp dem med politiker och beslutsfattare. Det finns också vägledning hur ni kan förbereda er, vad ni behöver tänka på och olika argument som stödjer er sak. Flera av våra förtroendevalda och anställda har också uppmärksammat tipsen på sociala medier. På sdr.org finns *Påverkansarbete för dövrörelsen* på teckenspråk och som pdf.

Information om medarbetare

● Vår administratör Alexia Lefebvre är tjänstledig på 75% från och med 1 augusti, men jobbar 25% med fokus på översättningsarbete. Efter en rekryteringsprocess kan vi nu välkomna Jonna Sjögren till oss som vikarie på 75%. Hon är utbildad administratör och kommer närmast från Domstolsverket. Vår intressepolitiska strateg Tobias Palmkvist ska prova jobba som biträdande rektor på Birgittaskolan ett halvår. Lisa Åström är rekryterad till strategitjänsten från 1 september. Hon är civilingenjör och har erfarenheter från bland annat bildtelefonföretag, specialskola och projektledning. Vi önskar Tobias lycka till! Jonna och Lisa, ni är välkomna till SDR!

Almedalen

● I årets upplaga av Almedalen på Gotland representerades SDR av sex personer. Vi deltog i flera seminarier och har tagit med oss frågor att fortsätta jobba med inom förbundets politiska arbete. Seminarierna tog bland annat upp hur minoritetsfolk bemöts i vården, hur AF ska hanteras i framtiden, inkludering i arbetsmarknaden, jämlikhet och delaktighet, tillgängliga lärmiljöer och skolans framtida utmaningar.

SDR deltog i SPSM:s seminarium *Rätten till teckenspråk för goda skolresultat* där vi lyfte upp vikten av ändringen av skollagsformuleringen som måste genomföras så fler döva barn får tillgång till teckenspråkig utbildning. Seminariet leddes av SPSM:s generaldirektör Fredrik Malmberg. I det efterföljande panelsamtalet deltog, förutom SDR, SDUF och HRF, även statssekreteraren Helene Öberg, Camilla Lindahl som är ansvarig för den tvåspråkiga lärarutbildningen på Stockholms universitet och Ola Hendar, utredare för SPSM. Vi arrangerade också ett seminarium i samarbete med ABF där vi uppmärksammade dövas möjligheter att vara partipolitiskt aktiva. Gäster till seminariet var Alexandra Royal, döv kommunfullmäktigekandidat för Centerpartiet och Jiang Millington, riksdagskandidat för Miljöpartiet. Där diskuterades det vilka förutsättningar och utmaningar det finns för döva att slå sig in i partipolitiken.

Flera möten genomfördes, både planerade och spontana, med politiker och beslutsfattare. Ett urval av de vi har träffat är demokratiminister Alice Bah Kuhnke, utbildningsministern Gustav Fridolins statssekreterare Helene Öberg, utbildningsutskottets nya ordförande Matilda Erkrans och barn-, äldre- och jämställdhetsminister Lena Hallengren.

Glädjande är att många organisationer och projekt var på plats i Almedalen, vilket synliggjorde teckenspråket och oss! Dövas Tidning följde och dokumenterade SDR:s arbete i Almedalen, se dokumentärfilmen på dovastidning.se

SDR:s trupp i Almedalen bestående av Tobias Palmkvist, Anne-Maj Magnström som medlem, Isabella Hagnell, Maria Hermanson, Niclas Martinsson för Dövas Tidning och Johanna Björck.

Festivalrik sommar

● Under sommaren har SDR på olika sätt medverkat i Dövas Nordiska Kulturfestival i Köpenhamn och EuroPride i Stockholm och Göteborg. Minst 500 deltagare från nordiska länder och andra länder samlades under kulturfestivalen och deltog i föreställningar, föreläsningar, filmvisningar, utställningar och workshops. SDR deltog bland annat i möten med Dövas Nordiska Råd, DNR, och i diskussioner om dövförbundens nordiska samarbete. Nu har värdskapet för DNR:s arbete fram till nästa kulturfestival 2022 lämnats över från Danmark till Norge.

Sverige var under sommaren även värd för EuroPride, en europeisk festival för HBTQ. Tillsammans med EUD har vi uppmärksammat festivalen och förmedlat information om RFSL Regnbågen och DeafEuroPride. SDR deltog i Prideparaden och har hållit en föreläsning om intersektionalitet och delaktighet i dövrörelsen.

SDUF:s bord på ett tidigare Dövas dag-arrangemang.

Vi syns väl på Dövas dag 2018-kryssningen?

Dövas Dag – en egen värld

"Hej, vad roligt att se dig! Är allt bra? Vad längesen det är!"

Många av oss känner nog igen den här meningen, särskilt i samband med Dövas Dag. Det är nog den helgen under året man ser flest människor teckna just den här meningen, överallt vart man än vänder sig. Sverige är ett stort och avlångt land, och en del av oss kanske bara träffas just under den här helgen i september. Brist på tid, energi eller annat gör ofta att man tyvärr inte hinner möta alla man vill under året. Då är det bra att ha Dövas Dag att se fram emot.

De allra flesta av oss har nog någon gång varit med under Dövas Dag när det arrangerats någonstans i Sverige, ända sen 1958. Eller kanske det är första gången för dig i år? Det är aldrig för sent! Enligt traditionen är Dövas Dag ett tillfälle för diskussion, upplysning och social samvaro med god mat och dryck. Människor i alla åldrar och från alla tänkbara hörn av landet samlas för att dela en helg i gemenskap där teckenspråket står i centrum.

År 1977 åkte man "dövbåt" till Gotland under Dövas Dag, den gången var det runt 300 döva på båten. Detta år åker vi återigen till sjöss, fast kryssningen går till Finland. Med över 1700 döva och teckenspråkiga ombord blir det verkligen en dövkryssning på riktigt, en egen värld på sjön så att säga.

Dövas Dag brukar ge mig en särskild känsla, en känsla av tillhörighet. Hur ofta annars upplever man att sannolikheten

för att personen du träffar runt nästa hörn eller i korridoren kan teckenspråk, är så pass stor? Att man för en gångs skull är en del av en majoritet, först och främst en språklig sådan. På en kryssning tror jag den här känslan kommer bli tydligare än vanligt, när vi alla faktiskt är "fasta" på båten en hel helg. Vad tror du?

Den här helgen i september varje år betyder olika saker för var och en av oss. Det kan vara en möjlighet till att göra reklam för ditt turkosa företag, att synas och få nya kunder. Till att återuppta kontakten med gamla klasskompisar. Komma hemifrån en sväng och äta gott i en ny miljö med folk som pratar samma språk. Hitta nya samarbetspartner inom föreningslivet.

Men först och främst tror och hoppas jag att alla ser helgen som ett tillfälle att ha roligt tillsammans och skapa ännu en minnesvärd Dövas Dag! Vi SDUF kommer att ha eget bord, där vi bland annat säljer SDUF:s bok med dövhistoria, och en ungdomspanel tillsammans med Stockholms Dövas Ungdomsråd.

Vi syns väl?

STINE VENSETH, VICE ORDFÖRANDE

VAD HÄNDER I SDUF?

7-9/9 Stadskampen 2018 i Leksand DDU som värd
12/9 Deadline, ombudsanmälan till SDUF:s förbundsstämma
18/9 Skolträff i Birgittaskolan, Örebro
21-23/9 Dövas Dag i Stockholm (på kryssning)
26/9 Deadline, lägerledarjobbansökan till Dövstudierslägret
10/10 Deadline, anmälan till Dövstudiersläger Junior 13-17 år

Okt: DNUR-möte i Norge
25-26/10 SDUF:s förbundsstyrelsemöte, Stockeboda Gård, Skåne
26-28/10 SDUF:s förbundsstämma i Stockeboda Gård, Skåne
29/10-2/11 Dövstudiersläger i Västerviks folkhögskola, för 13-17 år
20-25/11 EUDYs Youth Worker Seminar i Wien, Österrike

Kontakta oss
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg

kansli@sduf.se
www.sduf.se
Skype: tidsbokning via e-post

Förbundsordförande
Laith Foad Fathulla
laith@sduf.se

Twitter: @_sduf
Facebook: SDUF - Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Instagram: sduf1966

Stöd oss
SDUF bg: 5759-5647
Swish: 123 218 1477

Bli medlem
www.sduf.se

Europeiskt juniorsläger i Slovakien

● Vi åkte till Slovakien för EUDY Junior Camp för 13-17 år. Totalt var det runt 85 ungdomar från 22 länder!

Lägret var fullt med roliga aktiviteter, teambuilding, måltider och föreläsningar. Vi hann med ett dagsbesök till huvudstaden Bratislava där vi besökte ett gammalt slott och blev guidade runt i stan av en döv slovakisk kvinna. En eftermiddag hade vi vattenaktiviteter och då utbröt ett vattenkrig mellan alla, både deltagare och ledare.

Föreläsningarna handlade om dövidentitet, dövkultur, dövkonst och dövsport. Vi hade teateruppvisningar med kopplingar till olika teman. Alla grupper har verkligen gjort sitt yttersta! En kväll var det kulturfest, och då hade vi i svenska gruppen ett bord med svenskt godis och kakor att bjuda på. När det var dags för avfärd ville vi knappast åka hem! En otrolig upplevelse.

Rebecca Jonsson

SDUF har haft sitt första Spelläger!

● Tidigare hade gemene man sett TV-spel nästan som tabu, därför var det stort att ha vårt första Spelläger någonsin i Malmö den 1-5 augusti 2018! Lägret bestod av TV-spel, brädspe, E-sport, retro/arkadspel och så icke-spelrelaterade aktiviteter som Gokart och Laserdome.

Det blev fyra ledare och nio deltagare, och alla blev jättenöjda! Vår bas för hela lägret var ett föreningshus vid namn "Spelens Hus", där det fanns TV-spel av absolut alla typer! De hade en fantastisk källare (som dessutom var sval då det var hett utomhus) full med saker som brädspe och TV-spel. Vi hade möjligheten att gå ner och hämta olika saker för att använda dem! Som julaften för alla deltagare samt ledare. Sista kvällen hade vi en stor spelturnering som bestod av fyra moment, där deltagarna skulle samla in så många poäng som möjligt. Eric Backman blev vår stolta vinnare!

Ledarna David, Niclas, Monika och Joel

Dövstudiersläger för juniorer 13-17 år

● Vi kör succén Dövstudiersläger för juniorer 13-17 år igen! Fullt av aktiviteter som Escape Room där man måste lösa utmaningar tillsammans, 5-kamp och andra roliga Dövstudiersaktiviteter. Vi har döva föreläsare om dövhistoria, dövrörelse och dövkonst – där vi får prova på vår kreativa sida. Vi diskuterar vad audism, Deaf Gain och dövkultur betyder. Vi garanterar intressanta diskussioner!

Datum: 29 oktober-1 november på Västansviks folkhögskola.

Kostnad: 500 kr i deltagaravgift, inkl. resor.

Deadline för anmälan: 10 oktober.

Mer information i Facebook: "Dövstudiersläger för juniorer 13-17 år 2018"

PS. Lägerledare till lägret sökes – ansökan senast 26 september.
Mer information finns på sduf.se. Ansök!

Barnen lyssnar på trolljägaren.

Barnläger med bad och trolljakt

● Årets SDUF-barnläger i Västansviks folkhögskola i Leksand har in- neburit många glädjeämnen! På ankomstdagen kom det 19 förväntans- fulla barn tillsammans med sina föräldrar till Leksand där ledarna tog emot dem med glädje och värme. Vilken härlig plats det var och det var sol hela veckan, 23-29 grader varmt. Det blev en massa bad och bus vid en sjö med ett hopptorn i närheten.

Vi gjorde utflykter, som att besöka Leos Lekland. Ut kom vi väldigt svet- tiga och trötta men nöjda! Vi var också på äventyrsbad i Borlänge och det var populärt! Utöver utflykterna anordnades det aktiviteter på hemma- plan, som 10-kamp, fotboll, Gubben Noak med tillhörande tårtsävling. Vi tittade på några VM-fotbollsmatcher om kvällarna. Sista kvällen hade vi vattenkrig där alla blev genomblöta. Sedan var det en trolljakt då barnlä- gret hade temat "Troll & träsk". Under trolljakten var det viktigt att barnen skulle ha speciella självlysande armband på sig som skydd mot aggressiva skogstroll och även speciella glasögon för att hitta dem. Till slut jagade alla deltagare de tre döva trollen. Stackars dem... eller hur?

Vi ledare vill tacka alla deltagare för ett fantastiskt barnläger 2018 som vi aldrig ska glömma. Hoppas vi ses nästa år och en massa trollkramar!

Ledarna Rebecca, Josephine, Kristoffer, Cecilia, Leila och Nikolaj

Personalinformation

● SDUF:s generalsekreterare Alexandra Polivanchuk kommer att vara tjänstledig under fyra månader, från augusti till och med sista decem- ber. Under denna period har styrelsen bestämt att lösa tjänsten internt inom organisationen. Vi önskar Alexandra lycka till med det nya jobbet där hennes unika kompetens tas tillvara! Har du frågor eller funderingar angående detta, ta kontakt med styrelsen på styrelse@sduf.se

Hur många föreningar har SDP om 10-15 år?

SDP har tiotals anslutna pensionärsföreningar/sektioner runt om i vårt avlånga land. Hur tänker man om framtiden, om 10-15 år? Hur många anslutna föreningar/sektioner finns kvar då? Örebro, Göteborg, Dalarna bland annat finns säkert kvar men hur blir det med de mindre föreningarna/sektionerna? Svårt att spekulera om i dagens läge.

Örebro Dövas Pensionärsförening kan i framtiden eventuellt bli den största föreningen under förutsättning att döva pensionärer inom området blir medlemmar i SDP. Detta gäller egentligen alla föreningar/sektioner.

Antalet medlemmar påverkar SDP:s inkomster från medlemsavgifter och medlemsbidraget från Socialstyrelsen. Det kan också bli så att SDPs valberedning i framtiden kan få svårt att rekrytera kandidater till SDP:s styrelse? Svårt att veta.

Inom dövföreningarna råder ungefär samma trend som inom pensionärsföreningarna när det gäller medlemsantalet. Några dövföreningar får ökat antal medlemmar medan de övriga får färre medlemmar. Vi vet idag inte om trenden vänder, vi kan bara hoppas.

Det gäller att rekrytera medlemmar hela tiden så att pensionärsföreningarna/-sektionerna överlever. SDP bör se till att anslutna föreningar/sektioner har en bra medlemsvård.

Vi hoppas verkligen att SDP:s pensionärsföreningar/-sektioner finns kvar om 10-15 år.

Det är valår i år. Vilket parti kommer att driva SDP:s hjärtefrågor om hälsa, vård och omsorg tillgängliga för teckenspråkiga äldre döva bäst i framtiden? Inte helt lätt att avgöra då alla partier lovar att satsa på äldre. Det ska bli intressant att se vad som händer efter valdagen den 9 september.

Det ska även bli mycket spännande att se hur långt SDP – vi alla – har kommit om 10 – 15 år i vår kamp för en äldreomsorg inklusive hemtjänst tillgänglig för äldre, teckenspråkiga döva för att de ska få en värdig och trygg ålderdom.

JOHNNY SLOTT, LEDAMOT

SDP har fått ny hemsida

● SDP:s hemsida, sdpf.se, har nu öppnat efter att ha varit stängd länge för uppdatering. Den är fortfarande inte färdig utan vi kommer kontinuerligt att förbättra den. SDP:s föreningar/sektioner har en egen sida och vi hoppas få in många bidrag, gärna med foton. Vi ser gärna att föreningarna ger varandra tips och råd via denna sida. Styrelsen kommer att undersöka vilka möjligheter det finns att ersätta SDP-mappen som tidigare fanns i First Class. Vi är medvetna om att alla medlemmar inte har dator. Vår förhoppning är att kontaktpersonen i föreningarna, som ansvarar för att information sprids, ser till så att även medlemmar utan dator får tillgång till viktig information. Välkomna med bidrag!

Två kulturevenemang i sommar

● Två kulturevenemang har arrangerats i sommar. Linköpings Dövas Pensionärsförening anordnade SDP:s Kulturdagar. Programmet var intressant och innehållsrikt. Vi tackar LDF och pensionärsföreningen för allt arbete de lagt ner. Malmö Dövas Pensionärsförening genomförde kulturdagar i Höllviken. Dessa var intressanta, lärorika och roliga. Rapporter finns på hemsidan. Vi ser gärna att SDP:s föreningar genomför någon form av "trivseldagar" i närområdet, så man har möjlighet att delta utan långa resor. Det är främst den sociala samvaron som är viktig, men man kan passa på att göra något trevlig tillsammans. Kontakta gärna styrelsen för att få tips om var man kan söka pengar till sådana dagar.

Förbundsnytt från SDP

● Nu börjar verksamheten igen efter en lång, het sommar. Det är inte bara vädret som har varit hett. I år är det valår och valkampanjer och debatter har hettat till då och då. Samtliga partier satsar på pensionärerna, eftersom vi är en stor och viktig väljargrupp. Vi får se vem som har makten efter valet och hur man uppfyller vallöften. Det är ibland så och så med det.

Styrelsen hoppas att SDP:s föreningar tillsammans med dövföreningarna för fram äldre, teckenspråkigas behov vad gäller Hälsa, Vård och Omsorg till politiker och beslutsfattare. Det är både en rättighets- och en tillgänglighetsfråga. Alla har rätt till en värdig och trygg ålderdom. Det är viktigt att dessa frågor drivs på lokal-, regional- och riksnivå samtidigt för att få större genomslagskraft. Och vi måste fortsätta driva dessa frågor även efter valet. I Västra Götaland har VGDL tillsammans med FSDB fört fram äldre, teckenspråkigas situation och en debattartikel har varit införd i Göteborgs-Posten.

Styrelsen har under våren och sommaren skapat kontakter med ansvariga för äldre frågor inom samtliga partier och med pensionärsorganisationer och andra relevanta organisationer för att de ska inkludera dövas behov av teckenspråk. Det är viktigt att vi alla kämpar – även med små steg när vi målet – en värdig och trygg ålderdom för äldre döva.

"När jag blir pensionär vill jag inte se ung ut. Jag vill se lycklig ut!".

Kontakta oss
Sveriges Dövas Pensionärsförbund
www.sdpf.se
Bildtelefon: 0406061029@t-meeting.se
Ordförande
Kerstin Kjellberg
k.kjellberg.mo@gmail.com

Vice ordförande
Thyra Lindström
thyra.lindstrom@gmail.com
Ekonomiansvarig
Ingvar Edwall
perik@bahnhof.se

Ledamot
Johnny Slotts
johnny.slotts@gmail.com
Ledamot
Inga-Britt Andersson
ingabrittandersson073@gmail.com

Otrolig livshistoria av Pradyumna Kumar

Borås Dövas Förening fick besök av Pradyumna Kumar Mahanandia och hans hustru Lotta. Han berättade om sitt fantastiska liv som kastlös indier och hur han skötte elefanter, främst sin alldeles egen elefant, som han älskade över allting. De lekte tillsammans. När han och den lilla elefantungen tog en sovpaus, vilade han huvudet på elefanten och fick goa pussar av hans snabel. De badade tillsammans och var inte ifrån varandra långa stunder. Som nyfödd hade han blivit spädd, att han skulle möta en ljus kvinna från ett land långt bort. Hon skulle vara musikalisk och född i Orens tecken, och hon skulle äga skog. Det var hon som skulle bli hans hustru.

Eftersom han var kastlös fick han inte sitta bredvid de andra eleverna i skolan. Om han nuddade vid någon av de andra, rusade de iväg för att tvätta sig för han var ju oren. Han lyckades dock få gå i en konstskola. På kvällarna satt han vid en fontän och ritade. Många människor kom dit och ville få sitt porträtt avbildat. Och en dag stod hon där.

Den ljusa kvinnan från landet långt, långt bort, som kunde spela flöjt och piano och var oxe. Och hon ägde skog. Han blev direkt förälskad och ville vara tillsammans med Lotta så mycket han kunde. När hon till sist var tvungen att återvända till det kalla landet i norr, var han otröstlig.

Till sist blev längtan honom övermäktig. Han sålde allt han ägde och köpte sig en begagnad cykel och cyklade iväg på sin långa och äventyrsfyllda resa. Stora faror kantade hans väg men ibland kunde han få lift med en lastbil. Till sist var han i Sverige.

Här var allt annorlunda än i Indien. Han gick en kurs i svenska för invandrare och fick arbete som teckningslärare på Engelbrektskolan i Borås, och har nyligen blivit en glad pensionär. Två barn fick makarna Mahanandia. De är vuxna nu.

BERIT FORSBERG, BORÅS

Tre intensiva och soliga dagar i Linköping

Linköping Dövas Förening arrangerade Sveriges dövas pensionärsdagar den 26–28 juni i Linköping. Cirka 47 pensionärer från hela Sverige deltog och det blev en intensiv och varm upplevelse då det var soligt väder hela tiden. Programmet för dagarna, med mycket kultur och historia, var väl planerat av Linköping Dövas Förening.

Vi bodde fint på Hotell Ekoxen i centrala Linköping. Första dagen besökte vi Gamla Linköping och fick en guidad rundvandring i den gamla unika stadsmiljön med trähus, kullerstenar, trädgårdar och museer. Cloetta chokladfabrik har en butik i området och några av oss passade på att köpa choklad och godis. På kvällen åt vi en god middag på hotellet och därefter fick vi information av Monica Sjösten från PRO och kommunens äldre nämnd, Mikael Sanfridsson, samt kommunens dövteam, Annika Wiklund. Det blev även en föreläsning om "13 kvinnor i tystnadens Sverige" av Isabel Engwall.

Onsdagen besökte vi Flygvapenmuseet strax utanför Linköping. Vår guide Fredrik berättade och informerade pedagogiskt och begripligt om flygvapnets och flygplanens historia. Det var mycket intressant och spännande, särskilt berättelsen om DC 3:an som sköts ner av ryssarna och försvann 1952 och hittades först 50 år senare. Efter besöket på Flygvapenmuseet åkte vi vidare till Bergslussar, där många båtar passerar genom de olika kanalerna, Göta kanal och Kinda kanal. På kvällen, efter middagen, bjöds vi på underhållning med Ståuppkomikern Jamilla Ouahid. Hon skämtade om oss pensionärer som enligt Google betyder "daglediga". Torsdagen, sista dagen, promenerade vi till Slotts- och Domkyrkomuseet. Vi fick en guidad visning och rundvandring på slottet och i Domkyrkan.

Stort tack till Bernt Hahn och Linköping Dövas Förening för ett väl planerat och genomfört arrangemang.

IRENE HÄSLEDAL, ÖREBRO

Malmö Dövas Förening i Prideparaden

För första gången var Malmö Dövas Förening "Svenske" med i Prideparaden i Malmö den 10 juni. Detta efter Anette "Aö" Örlegårds initiativ. Cirka 15-20 teckenspråkiga personer deltog i paraden: inte bara homo- och bisexuella utan också hetero. Vi hade också med oss en tolk, vilket vi uppskattade mycket. Vi delade också ut vykort med alfabet samt infobroschyrer från SDR. De tog snabbt slut.

Summering: det blev en succé och alla vill vara med igen nästa år, men då med riktiga banderoller.

ANETTE ÖRLEGÅRD, MALMÖ

Insändare skickas till redaktionen@dovastidning.se eller postas till: **Dövas Tidning, Rissneleden 138, 6 tr, 174 57 Sundbyberg.** Du får gärna publicera insändare under signatur. Men bifoga alltid namn och adress till redaktionen (som har tystnadsplikt). Vi förbehåller oss rätten att korta och redigera insändare. Korta texter vinner fler läsare!

Vi lever i en redigerad verklighet

”Okej, vad gör jag?” Leonard springer bland husbilar och har ingen aning om vad han gör. Han får syn på en man med en pistol som också springer och antar att han jagar honom. Men när mannen med pistolen ser Leonard vänder han sig om och höjer sitt vapen mot honom. Vilket får Leonard att dra en annan slutsats: ”Nej... han jagar mig”.

Det här är en scen från filmen *Memento*. Filmen handlar om Leonards sökande efter sin frus mördare för att hämnas hennes död. Eftersom han har förlorat korttidsminnet och förmågan att minnas nya saker måste han skriva ner alla ledtrådar för att de inte ska gå förlorade. Det som gör detektivhistorien ännu mer spännande är att den berättas baklänges, vi får alltså se den sista scenen först och första scenen sist. Redigeraren Dody Dorn har verkligen lyckats gestalta huvudkaraktärens förvirrande minnesförlust med sin klippning av filmen. I en dokumentär om filmredigering säger Dody: ”Redigeringen har kommit in i vårt vardagsliv. Eftersom vi bombarderas med information, bilder och val måste vi redigera för att överleva.”

I boken **”Hjärnstark”** ger överläkaren Anders Hansen en mycket tydlig bild av hur mycket information vi dagligen bombarderas med: ”Vi producerar lika mycket digital information på två dagar som vi gjorde under hela mänsklighetens historia fram till 2003! Vi bokstavligen talat dränks av information i våra datorer och smartphones i en takt som inte visar några tecken på att avta. Parallellt med den ofattbara informationsbelastningen har vår hjärna som ska hantera allt detta inte förändrats överhuvudtaget på flera tusen år.”

Vi har alltså rätt mycket information att förhålla oss till och dessutom ta ställning till. Liksom Leonard kämpar med att hålla ihop alla trådar i sin jakt på mördaren kan jag känna mig vilsen i det massiva informationsflödet. Inte minst när det är valtider nu. Vad är mest sant? Vilka slutsatser ska man dra av all statistik och siffror? Vem ska jag syssna på egentligen? Sanningen är väl

att det inte går att förhålla sig neutralt till all information utan oundvikligen gör vi det som Dody säger. Vi redigerar. Det vill säga att jag väljer vilka delar som ska passa in i min uppfattning.

Psykologin har ett ord för det här redigeringsarbetet, konfirmationsbias. Vi människor har en tendens att tolka informationen utifrån våra fördomar, värderingar och förhoppningar. Vi tar alltså in det som bekräftar vår uppfattning och sorterar bort det som säger emot ”sanningen”. Fakta ger oss inte nödvändigtvis en mer verklig förståelse av världen. I själva verket är det mer ofta som filmen *Mementos* kronologi, bakvänt. Den information på nätet och sociala medier som vi noterar bekräftar bara de åsikter vi redan har.

Men vad kan ge nya insikter och förändra? Jag har fått förmånen att filma och redigera dokumentärer i flera år. För mig har dokumentärerna främst handlat om att möta de personer vi följer och sedan försöka skildra detta möte genom att redigera ihop filmklipp till en sammanhängande tråd. Ett mått på hur bra dokumentären blir är hur nära vi lyckas komma. Efter varje dokumentär jag har jobbat med så har jag fått nya perspektiv, på ett sätt som information och fakta inte kan ge. För möten förändrar. Och ännu mer, närhet förändrar.

Ta till exempel flyktingfrågan som är en av de hetaste frågorna under valet. Att läsa om det som berör flyktingpolitiken kommer bara befästa de åsikter du redan har. Men om du möter en flykting och låter människan av kött och blod komma nära dig, genom att umgås, lyssna och dela med sig. Det är då vi kan prata om informationshämtning.

FILIP BURMAN regisserar nu föreställningen **Superhjältar** på Riksteaterns Tyst Teater.

DT PLAY: Vi har gjort en dokumentär om SDR:s arbete i Almedalen 2018. Se dokumentären på dovastidning.se.

Språkintresserad?

Västerviks
folkhögskola

Teckenspråkig studiemiljö i Leksand

Kurs • Konferens • Vandrarhem
vastanvik.se 0247-641 30

SUPERHJÄLTAR

AV FILIP BURMAN

I "Superhjältar" får vi träffa fyra döva ungdomar som går på gymnasiet och som tvingas brottas med kärlek, identitet, svartsjuka, vänskap, konflikter och läxor. Under hösten kan du se föreställningen på följande platser.

ARVIDSJAUR 27 OKTOBER

kl 15.00
Medborgarhuset
Teatern

LEKSAND 5 OKTOBER

kl 10.00, Sveasalen
6 OKTOBER
kl 11.00, Sveasalen

VÄNERSBORG 13 NOVEMBER

kl 18.00
Folkets Hus, Teatern

LUND 15 NOVEMBER

kl 19.00, Bredgatan 3

ÖREBRO 11 OKTOBER

kl 10.00 och 12.30, Nya Teatern

12 OKTOBER

kl 10.00, Nya China

13 OKTOBER

kl 16.00, Nya China

STOCKHOLM

19 OKTOBER

kl 14.00 och kl 18.00,
Fria Teatern, Stora Scenen

GÖTEBORG

12 NOVEMBER

kl 18.00
Frölunda Kulturhus
Stora salen

riksteatern.se/superhjaltar Med reservation för eventuella ändringar

RIKSTEATERN

Vi ses på Dövas Dag!

Vi medverkar på Dövas Dag, som inträffar under den internationella dövveckan, den 21 till 23 september på Östersjön. Missa inte tillfället att träffa våra förtroendevalda och anställda.

Några av våra spännande programpunkter:

- Debatt
- Förhandsvisning av SDR:s nya medlemsystem
- Sign box om aktuella samtalsämnen
- Försäljning till mässpriser
- Information om vårt arbete och mycket mer.

Besök vår facebookside för detaljprogram!

International Week
of the Deaf

September

Besök vår utställning lördag 22/9 kl 10-16!

Mässpriser!

Gåvan **dövastidning**

NY WEBBSHOP

Handla

för att **teckenspråk** är självklart

www.handla.sdr.org

Nu med döv konstnär!

I webbshoppen Handla hittar du bland annat SDR:s nya almanacka för 2019 med Alexei Svetlovs underbara konstverk!

Flera nyheter är på gång och kommer under hösten.

Webbplats: www.handla.sdr.org
Telefon: 0247-140 65

E-post: handla@sdr.org
Bildtelefon: sdr@ectalk.se

Tack vare ditt köp kan Sveriges Dövas Riksförbund fortsätta arbetet för en hållbar framtid och ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs. Detta för både vår generation och för kommande generationer.

Webbshoppen är fortfarande under utveckling. Vi vill veta vad du tycker och är tacksamma för din feedback till webbredax@sdr.org

